

5. ТРАНСФОРМАЦІЇ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ

УДК 364-624:331.5]:[616-036.21:578.834

О.В. Димніч,
к.е.н., доц., доцент кафедри банківської справи та страхування,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»,
dymnichov@ukr.net

ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ СИСТЕМ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

Зі свого початку у 2020 р., пандемія COVID-19 стрімко переросла у безпрецедентну глобальну економічну кризу. Пандемія COVID-19 глибоко вплинула на ринок праці. У відповідь на COVID-19 країни вжили негайних заходів з охорони здоров'я та економічних заходів з метою пом'якшення її негативних наслідків та стимулювання економіки.

Зіткнувшись з поточною кризою, надзвичайно важливим є забезпечення доступу до медичних послуг, збереження робочих місць, сприяння безперервності функціонування бізнесу та забезпечення певного рівня доходів доходи тим, хто постраждав від кризи найбільше. Вихід із цієї кризи вимагає від держав комплексного реагування, що включає в себе фіскальні заходи, відповідне регулювання ринку праці, а також зміни у соціальному захисті населення.

Світові тенденції скорочення робочих місць та зростання рівня безробіття через карантин призвели до значної втрати трудового доходу громадян. За даними Міжнародної організації праці, особливий вплив зазнали жінки та низькооплачувані працівники, тим самим ще більше підвищуючи існуючу гендерну та соціальну нерівність. В окремих країнах світу, наприклад у США,

рівень безробіття стрибнув до 15%, що змусило людей похилого віку виходити на пенсію раніше, в той час, як мільйони жінок були змушені звільнитися через дистанційне навчання дітей або закриті дитячі садочки [1].

Втрата робочого часу в Південній Європі, до якої належить Україна, в 2020 р. оцінювалася у 12.3%, що еквівалентно 6 млн робочих місць з повною зайнятістю. Цей показник є значно вищим, ніж у середньому по світу та регіоні. Для порівняння, у Східній Європі цей показник становив 7.4%, що еквівалентно 8 млн робочих місць.

У всьому світі уряди вживають додаткових заходів, спричинених COVID-19: надають пільгові позики, різноманітні гарантії для підприємств, роблять податкові послаблення тощо. Масштаби фінансових втручань залежать від країни. За оцінками МОП, значення фіскальних стимулів протягом перших трьох кварталів 2020 р. було еквівалентно 23% втрачених робочих годин у Південній Європі та 54.0 % у Східній Європі [2].

За даними Міжнародної організації праці існує декілька світових тенденцій у системах соціального захисту у відповідь на пандемічну кризу.

Доступність медицини. Були впроваджені заходи, що полегшують доступ громадян до медичної допомоги, послуг з лікування та тестування на COVID-19.

Збереження заробітної плати. Зберігається мінімальна заробітна плата, тривалість виплат якої залежить від країни. Вживалися заходи щодо запобігання звільненню та компенсації втраченого прибутку, в середньому в розмірі 25-30%.

Субсидування або відстрочка внесків на соціальне страхування. Враховуючи загалом високі ставки внесків у світі, їх зменшення або тимчасова відстрочка матиме великий вплив на діяльність підприємств. Попри те, що тимчасове скорочення внесків на соціальне страхування задовольнило негайну потребу ліквідності та утримання працівників, цей захід безпосередньо вплинув на фінансування соціального забезпечення загалом.

Виплати лікарняних під час карантину. Під час карантину виплата допомоги по хворобі працівникам, які не можуть працювати через закриття бізнесу або перебувають під обов'язковим карантинном, не було широко розповсюджене на глобальному рівні. У всіх країнах роботодавці несуть відповідальність за виплату перших кількох днів лікарняного працівника. В Україні такий термін становить 5 днів, хоча з урахуванням світового досвіду, існує пропозиція збільшити його до 10 днів.

Виплати по безробіттю. Під час рецесії допомога по безробіттю відіграє важливу роль, адже надає підтримку працівникам, які стали безробітними поза власним бажанням. Пандемія посилила потребу розширити охоплення допомогою по безробіттю та збільшити рівень її виплат. Більшість країн світу підвищили розмір допомоги по безробіттю, в Україні ж навпаки. Мінімальний розмір допомоги з 01.03.2020р. складає 1 800 грн. Згідно Постанови Правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття, мінімальний розмір допомоги по безробіттю на період карантину та протягом місяця після його закінчення скоротився до 1 000 грн [3].

Інша грошова підтримка та соціальна допомога. Глобальною світовою тенденцією є тимчасове збільшення розміру та виду соціальних допомог. Крім матеріального забезпечення, надавалися й натуральні пільги у вигляді знижок на комунальні послуги або ваучерів на придбання конкретних товарів або послуг.

Допомога у відпустці по догляду за дитиною. Тенденцією під час пандемії було запровадження тимчасових спеціальних відпусток по догляду за дітьми, які через закриті навчальні заклади повинні були залишатися вдома. Існуючих норм про відпустку по догляду за дитиною, що прописані у відповідних законодавчих актах про соціальне забезпечення виявилось недостатньо, отже, існує необхідність переглянути такі норми.

Додаткова допомога пенсіонерам. Пандемічна криза змусила країни додатково індексувати існуючу та підвищувати мінімальну пенсію. Наприклад, в Україні сплачувалися одноразові надбавки пенсіонерам. Майже для всіх

людей похилого віку пенсії є їх єдиним доходом. Вкрай важливо тримати ці пільги на належному рівні та регулярно коригувати. З огляду на жорсткі фінансові обмеження, така підтримка перш за все має бути спрямована на пенсіонерів з низьким рівнем пенсії.

Окрім всіх згаданих тенденцій, Міжнародна організація праці прогнозує невідворотні майбутні економічні труднощі, що вплинуть на глобальне соціальне забезпечення. Фактори впливу такі:

- вихід на пенсію мільйонів бекі-бумерів;
- зниження рівня народжуваності за часів пандемії. Все менша кількість людей наважуються на народження дитини в період суцільної невпевненості у майбутньому. За прогнозами, така тенденція продовжиться як мінімум до 2023 р.;

- підвищення рівня смертності людей старше 15 років у всьому світі у середньому на 15%;

- скорочення трудових ресурсів спричиняє проблеми у довгостроковій перспективі, адже робоча сила «фінансує» економіку, і зокрема, систему соціального страхування будь-якої країни.

Список використаних джерел

1. Social Security benefits face reduction a year earlier than expected due to pandemic. September 3, 2021. URL: <https://www.cbsnews.com/news/social-security-benefits-reduction-2034-covid-pandemic/>.

2. Офіційний сайт Міжнародної організації праці. Assessment of the Social Security Responses to COVID-19. URL: https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/--sro-budapest/documents/publication/wcms_775160.pdf.

3. Про мінімальний розмір допомоги по безробіттю на період карантину. Постанова Правління Фонду загальнообов'язкового державного соціального страхування на випадок безробіття від 08.04.2020 р. № 217. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0344-20#Text>.